

EU:n pohjoisimmassa kunnassa

KAKSI PALOKUNTA JA KOLME PALOAS

TEKSTI JA KUVAT ISTO KUJALA

Utsjoen kunnan keskus sijaitsee tunturien välissä. Tenojoki virtaa kunnan ja valtakuntien rajana.

A EMAA

Utsjoen kunnassa on kaksi palokuntayhdistystä: Utsjoen VPK ja Karigasniemen VPK. Paloasemia on kolme eli Utsjoen VPK:n henkilöstö toimii myös Nuorgamin paloasemalta. Nuorgamin paloasema on Suomen ja EU:n pohjoisin.

UTSJOKI

INFO

UTSJOELLA ON noin 1 260 asukasta, kunnan pinta-ala on 5 372 km², asukkaita on 0,24 asukasta/km². Vertailukohtana Helsingissä on 640 000 asukasta, pinta-ala on 215 km² ja asukkaita on lähes 3 000 neliökilometriä kohti.

Utsjoki on pinta-alaltaan Suomen suurimpia kuntia. Samalla sen alue on maan harvimpaan asuttua aluetta. Kunta muodostuu kolmesta keskuksesta Utsjoen kuntakeskus, Karigasniemi ja Nuorgam. Kuntakeskuksessa asuu noin 600 ihmistä, Karigasniemessä 200 ja Nuorgamissa

170. Loput noin 1260 asukkaasta asuu näiden taajamien ulkopuolella.

– Meillä on vuosittain yhteensä noin 70 – 150 hälytystehtävää. Näistä huolehtii 49 hälytyskelpoista palokuntalaista kolmelta asemalta, kertoo Utsjoen VPK:n päällikkö **Mika Aikio**.

– Jos oman aseman henkilöstöllä ei pärjätä onnettomuustilanteessa apua saadaan suunnitellusti Nuorgamissa Norjan puolelta Tanan kunnan palokunnalta ja Karigasniemellä Norjan puolelta Karasjoen palokunnalta.

Kunnan keskustassa lähin apu tulee omalta Nuorgamin paloasemalta. Vastaavalla tavalla Utsjoen palokunnat menevät vastavuoroisesti apuun Norjan puolelle.

Utsjoen palokuntien henkilöstö on suurelta osin saamelaisia ja harjoituksissakin puhutaan usein saamea.

– Se ei kuitenkaan ole este muille (ei-saamelaisille) tulla mukaan palokunnan toimintaan, myös suomen kieltä puhutaan ja muutenkin palokunnissa vallitsee hyvä yhteisöllisyys, toteaa asemamestari **Jorma Haapala**, joka on Lapin pelastuslaitoksen ainoa viranhaltija Utsjoella. Muut pelastushenkilöt ovat kunnassa sopimuspalokuntalaisia.

– Hälytystilanteissa täällä voidaan hyvin puhua suomea, saamea, norjaa ja englantia. Palokunnalla on hyvä valmius maastopelastustehtäviin niin kesällä kuin talvella. Näitä hälytystehtäviä myös aika ajoittain tulee.

Haapalan mukaan palokunnan henkilöstön täytyy osata toimia myös, kun apuna on raskas helikopteri Norjasta. Sen miehityksenä on lentäjien lisäksi kaksi ensihoitajaa ja anestesia lääkäri. Potilaat kuljetetaan Norjan puolelle tai Rovaniemelle tai Ouluun sairaalaan. ■

Karigasniemen paloasema.

Utsjoen VPK:n päällikkö Mika Aikio.

Utsjoen kunnan keskuksen paloasema.

Kuvassa (vasemmalta) Nuorempi sammutusmies Marko Kontio, Isto Kujala, yksikönjohtaja Ari Aurola ja asemamestari Jorma Haapala Nuorgamin paloasemalla.

INFO

UTSJOEN PALOKUNTIEN JA ASEMIEN KALUSTO

PALOASEMA	SAMMUTUS-AUTO	SÄILIÖ-AUTO	MIEHISTÖ-AUTO	HENKILÖ-AUTO	KELKKA	MÖNKIJÄ	VENE
UTSJOEN VPK - UTSJOEN PALOASEMA	1	1	1	1	1	1	1
UTSJOEN VPK - NUORGAMIN PALOASEMA	1				1		
KARIGASNIEMEN VPK	1		1		1		1
YHTEENSÄ	3	1	2	1	3	1	2

Kunnanjohtaja Vuokko Tieva-Niittyvuopio, Utsjoki:

UTSJOELLA VALLITSEE HYVÄN ELÄMISEN MEININKI

Utsjoella on oivallettu, että kukaan ei ole vahva yksin. Kunta ja palveluntuottajat ovat verkostoituneet ja tekevät työtä periaatteella, että jokainen Utsjoella liikkuva vieras on tärkeä. Palvelut pelaavat kuntalaisille ja vieraille myös ensihoidossa ja pelastustoimissa.

Utsjoki on Suomen saamelaisin kunta. Yli puolet kunnan asukkaista on saamelaisia. Kunnan vision mukaan Utsjoella tukeudutaan saamelaiselinkeinoihin, saamelaiskulttuuriin ja luontoon edistäen yhteistyötä kunnan sisällä ja naapurikuntien kanssa. Utsjoki tunnetaan rajat ylittävistä elinkeinotoiminnastaan, ainutlaatuisesta kulttuuri- ja luontomatkailupalveluistaan sekä luontaiselinkeinoistaan. Kolme tärkeintä tulonlähdettä ovat rajakauppa, poro- ja luontaistalous sekä matkailuelinkeino.

Saamenkieli yhdistää, uhkia näköpiirissä

Niin kuntien välistä kuin rajat ylittävää yhteistyötä on edistännyt yhteinen saamen kieli, kertoo kunnanjohtaja **Vuokko Tieva-Niittyvuopio**.

– Teemme paljon yhteistyötä Norjan suuntaan. Kolme rajanylityspaikkaa tuovat runsaasti kävijöitä Norjan puolelta. Raja ylitetäänkin vuodessa noin 560 000 kertaa.

Suurena uhkana paikalliset pitävät kunnanjohtajan mukaan Tenojoisopimuksen muuttamista; se rajoittaisi paljon saamelaista kalastusmuotoa. Sillä olisi myös merkittävä vaikutus kalastuskailuun.

– Täällä nähdään, etteivät Norjan ja Suomen viranomaiset ole ymmärtäneet paikallista kulttuuria ja toimintaa. Tätä valmistelua leimaa selvä tietämättömyys ja kunnioituksen puute. Kaiken kaikkiaan erilaiset lait ja lakien muutokset ovat vaikuttaneet kielteisesti saamelaisuuteen. Kasvukeskusajattelu ja muun muassa maakunta- ja soteuudistukset vaikuttavat keskittävästi ja paikallinen vaikutusmahdollisuus vähenee.

Utsjoella kansalaisten palvelujen pitää kunnanjohtajan mukaan

toimia suomalaisen yhteiskunnan mahdollistamana.

– Emme voi nojautua lähipalvelussa Norjan valtion varaan. Yhteistyötä tulee jatkossakin tehdä ja sen tulee tarjota palveluja vastavuoroisesti kumpaakin osapuolta hyödyttäen.

Ensihoito ja pelastus toimivat

Utsjoen kunta on laaja ja harvaan asuttu, mutta palvelut pelaavat – myös pelastustoimissa. Kunnan alueella toimii kaksi sopimuspalokuntaa Utsjoen VPK ja Karigasniemen VPK, jotka kolmelta paloasemalta huolehtivat osaavasti ja varmasti kunnan pelastustoimen palveluista.

Pelastustoimissa tehdään paljon yhteistyötä puolin ja toisin. Norjan puolen Tanan ja Karasjoen kuntien palokunnat tulevat tarvittaessa apuun Suomen puolelle, samoin Utsjoen ja Karigasniemen VPK:t antavat apua Norjan puolelle.

Pelastustoimi on kunnanjohtajan mukaan todella tärkeä osa Utsjoen turvallisuutta.

– Lapin pelastuslaitos on huolehtinut hyvin Utsjoen paloasemien toiminnasta. Paloasemilta toimivat sopimuspalokunnat ja sopimuspalokuntalaiset hoitavat isoja ja tärkeitä tehtäviä. Sopimuspalokunnat ovat korvaamattomia alueen turvallisuuden kannalta. Niiden toimintaa arvostetaan täällä korkealle. Siitä osoituksena on muun muassa se, että palokunnat saivat Rajaseutu ry:n Vuoden rajakunnan 2015 hyvän kansalaistoimijan kunniaa, kertoo Tieva-Niittyvuopio.

Utsjoella on ympäri vuorokauden päivystävä sairaanhoitopiirin ylläpitämä ambulanssi. Kunnasta löytyy terveyskeskus ja virka-aikana vastaanottava lääkäri. Tilanteesta tulee haastavampi, jos kyseessä on vakavampi sairauskohtaus tai onnettomuus, johon tarvitaan nopeasti sairaala- tai erikoissairaalaohitoa.

– Näissä tilanteissa saamme yleensä apua Norjasta. Apuun on

hälytettävissä raskas helikopteri Norjasta. Kopterin mukana on kaksi ensihoitajaa ja anestesialääkäri. Potilas kuljetetaan tilanteesta riippuen sairaalaan Rovaniemelle, Ouluun tai Norjan puolelle. Suomen puolella on käytössä helikopteri, mutta sen tulo Utsjoelle kestää liian kauan. Kiireellisessä sairaankuljetuksessa olemme Norjan valtion avun varassa.

Poliisi 160 km:n päässä

Kunnanjohtaja Tieva-Niittyvuopio pitää kuntalaisten saamaa poliisin palvelua huonona. Hän epäilee onko poliisitilanne

Teemme paljon yhteistyötä
Norjan suuntaan.”

Kunnanjohtaja Vuokko
Tieva-Niittyvuopio.

Utsjoen osalta edes perustuslain mukainen.

– Utsjoella ei ole yhtään poliisia, eikä tätä palvelua voi edes osittain korvata muilla henkilöillä. Ivalosta käydään joskus harvoin satunnaisesti pitämässä päivystystä Utsjoella. Kun poliisia todella tarvitaan päivystävä partio tulee 160 km:n päästä Ivalosta, jos se ei satu olemaan muualla tehtävällä. Tämä koetaan selvänä turvallisuusvajeena, joka voitaisiin korvata rajavartioidella, mutta Rajavartiolaitoksen asemaa ei kunnassa myöskään ole, valtakunnanrajasta huolimatta.

Kunnan peruspalvelut kunnossa

Utsjoen suuresta koosta ja harvasta asutuksesta huolimatta kunta on pystynyt kovalla työllä järjestämään asukkailleen kohtuulliset palvelut. Haastetta palveluiden järjestäminen tuovat tajaamat, jotka ovat etäällä toisistaan. Utsjoen keskustaaajamasta on matkaa Nuorgamiin 45 km ja Karigasniemellä 100 km. Ihmisiä asuu myös näiden taajamien ulkopuolella.

Päiväkodit ja ala-aste löytyvät Nuorgamista, kunnan keskustaajamasta ja Karigasniemeltä. Ylä-aste on lisäksi Karigasniemellä ja Utsjoella. Myös lukio löytyy kunnan keskustaaajamasta Utsjoelta. Kouluissa opetus tapahtuu saamen ja suomen kielellä. Myös päiväkodissa lapset kohdataan saamen ja suomenkielellä.

Kirjasto palvelee kuntalaisia ja myös kirjastoauto on käytössä.

Terveyskeskus vuodeosastoineen on Utsjoella. Lääkärin vastaanotolle pääsee virka-aikaan ja myös hammaslääkäri ottaa potilaita vastaan arkipäivinä. Päivystävän lääkärin palvelut on ostettu Inarin kunnasta.

Kunnantoimiston yhteydessä on yhteispalvelupiste, jossa huolehditaan valtion viranomaispalveluista kunnan palkkaamien työntekijöiden toimesta.

Utsjoen harrastusmahdollisuudet ovat monipuoliset. Kunnassa on uimahalli ja hyvät liikuntatilat ja sieltä löytyvät muun muassa musiikki-, kuoro-, käsityö- ja liikuntaharrastuksiin hyvät tilat.

Kunnan taloutta on hoidettu hyvin – edelliseltä tilikauden tulos on ylijäämäinen.

Utsjoki katsoo luottavaisena tulevaisuuteen

Utsjoen talous nojaa vahvasti rajakauppaan. Tämä on selvästi näkyvissä Karigasniemellä ja Nuorgamissa. Molemmista kylistä löytyy hyvin varustettuja ja isoja kauppoja, joiden yhteydessä on myös Alkon myymälä. Poronhoito on asukkaiden keskeinen tulonlähde. Matkailuelinkeino on viime aikoina kehittynyt ja omaa hyvät kehitysmahdollisuudet tulevaisuudessa. Lentokenttiä löytyy 200 km:n säteellä Utsjoen keskustasta viisi kappaletta. Nämä tukevat hyvin kaukaakin tulevia matkailijoita löytämään luonnon rauhaa ja hyvää palvelua Utsjoelta.

Kunnanjohtaja Vuokko Tieva-Niittyvuopio uskoo vahvasti Utsjoen tulevaisuuteen ja myönteiseen kehitykseen.

– Toivon tulevaisuuden olevan kuntastrategiamme mukainen. Olemme saamelaisen kulttuurin ydinkunta, jossa ihmisten on jatkossakin hyvä asua, tehdä työtä ja elää ja, jossa vierailijat otetaan hyvin vastaan. ■